

Sak: 23/1142

27.02.2023

Høringsnotat -

Skattefri grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond, omorganisering av sparebanker og realisasjon av fusjons- og fusjonsfordringer

Innhold

1	Innledning og sammendrag	3
2	Grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond	5
2.1	Om verdipapirfond.....	5
2.2	Gjeldende rett.....	6
2.3	Vurderinger og forslag	10
3	Omorganisering av sparebanker	13
3.1	Om sparebanker og sparebankstiftelser	13
3.2	Gjeldende rett.....	14
3.3	Vurderinger og forslag	15
4	Skattemessig behandling av fusjons- og fisjonsfordringer	17
4.1	Gjeldende rett.....	17
4.2	Vurderinger og forslag	18
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	21
6	Ikrafttredelse mv.	22

1 INNLEDNING OG SAMMENDRAG

Gevinst ved realisasjon av formuesobjekter er som hovedregel skattepliktig inntekt. Skatteloven kapittel 11 gir regler om skattefri omorganisering av selskap og næringsvirksomhet. Disse reglene sikrer at omorganiseringer av næringsvirksomhet i stor grad kan gjennomføres skattefritt, og bidrar dermed til at næringsvirksomhet blir organisert på en mest mulig hensiktsmessig måte.

I tillegg til generelle regler om skattefrihet ved fusjon og fisjon, omdanning og konserninterne overføringer, kan departementet på noen avgrensede områder gi samtykke til fritak for realisasjonsbeskatning i konkrete tilfeller. Etter skatteloven § 11-22 kan Finansdepartementet gi samtykke til at inntekt ved realisasjon av fast eiendom, virksomhet, aksjer og visse selskapsandeler fritas for skattlegging, eller skattlegges etter lavere satser enn fastsatt i Stortingets og kommunestyrets skattevedtak. Et vilkår for samtykke er at realisasjonen er ledd i en omorganisering eller omlegging av virksomhet med sikte på å gjøre denne mer rasjonell og effektiv.

Videre kan departementet i konkrete saker gi samtykke til skattefrihet ved overføring av eiendeler mellom selskap i samme konsern, jf. skatteloven § 11-21 tredje ledd.

Etter departementets syn bør unntak fra skattelovens regler om realisasjonsbeskatning i størst mulig utstrekning gis i form av generelle lov- eller forskriftsbestemmelser og ikke administrative vedtak om skattefritak. Dette ble også fremhevet i Prop. 78 L (2010-2011) *Endringer i skatteloven (skattefri omorganisering mv.)*, der det ble foreslått utvidelser av reglene for skattefri omorganisering. I forbindelse med vurderingen av reglene i skatteloven § 11-22 om samtykke til skattefritak, ble det i punkt 13.5 blant annet uttalt at departementet tok sikte på en fortløpende vurdering av behovet for generelle fritaksregler for nye typetilfeller som dukker opp i fritakspraksis.

I de senere år er det særlig tre typetilfeller som har gått igjen i søknader om skattefritak. Dette er grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond, sammenslåing av

sparebanker der det opprettes en eller flere sparebankstiftelser i forbindelse med sammenslåingen og konvertering av fusjons- og fisjonsfordringer. I alle disse typetilfellene innvilges det normalt skattefritak på visse vilkår. Departementet mener derfor det vil være hensiktsmessig å lovfeste skattefritak for disse typetilfellene.

Departementet foreslår i dette høringsnotatet å lovfeste regler om skattefri grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond og skattefri sammenslåing og deling av sparebanker der det opprettes en eller flere sparebankstiftelser i forbindelse med omorganiseringen. Det foreslås også å endre reglene om inngangsverdi på fusjons- og fisjonsfordringer som oppstår i forbindelse med trekantfusjoner etter fordringsmodellen, slik at den skattemessige inngangsverdien settes lik fordringens pålydende. Dette vil innebære at det normalt ikke oppstår gevinst eller tap ved konvertering av slike fordringer.

Etter departementets vurdering vil de foreslåtte endringene gi bedre forutsigbarhet og være arbeidsbesparende for næringslivet. Foretakene vil spare tid og slippe kostnader som i dag er knyttet til søknadsprosessen, noe som vil innebære en forenkling. En lovfesting av de nevnte typetilfellene vil også være arbeidsbesparende for departementet. De foreslåtte endringene vil i hovedsak innebære en kodifisering av fritakspraksis, og antas derfor å ha ubetydelige provenyvirkninger.

Det vises til forslag til endringer i skatteloven §§ 11-2 tredje ledd, 11-4 tredje ledd, 11-7 annet og fjerde ledd og 11-11 nytt åttende ledd.

Det foreslås at endringene skal få virkning fra og med inntektsåret 2024.

2 GRENSEOVERSKRIDENDE FUSJON AV VERDIPAPIRFOND

2.1 Om verdipapirfond

Verdipapirfond er regulert i lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond (verdipapirfondloven). I § 1-2 første ledd nr. 1 er verdipapirfond definert som en «selvstendig formuesmasse oppstått ved kapitalinnskudd fra en ubestemt krets av personer mot utstedelse av andeler i fondet og som for det vesentlige består av finansielle instrumenter og/eller innskudd i kredittinstitusjon». Verdipapirfondloven oppstiller i ulike bestemmelser nærmere krav til fondene. Flere av kravene er ufravikelige, og når det i forskjellige sammenhenger skal tas stilling til hva som anses som verdipapirfond etter loven, kan også andre bestemmelser enn definisjonen i § 1-2 første ledd nr. 1 ha betydning.

Verdipapirfondloven deler verdipapirfond inn i to hovedkategorier. Den ene er UCITS-fond. UCITS-fond er nærmere regulert i direktiv 2009/65/EF (UCITS-direktivet). I verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 4, er UCITS-fond definert som «verdipapirfond som følger reglene i kapittel 6 eller tilsvarende bestemmelser i direktiv 2009/65/EF og som er etablert i en EØS-stat.» Verdipapirfondloven kapittel 6 har regler om plassering av fondets midler.

Den andre kategorien verdipapirfond er «nasjonale fond». Slike fond er regulert i verdipapirfondloven kapittel 7. I verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 5, er nasjonale fond definert som «verdipapirfond som følger reglene i kapittel 7». Nasjonale fond er å anse som alternative investeringsfond, jf. lov 20. juni 2014 nr. 28 om forvaltning av alternative investeringsfond (AIF-loven) § 1-2 bokstav a.

Verdipapirfondloven åpner for både nasjonale og grenseoverskridende fusjoner av verdipapirfond etablert innenfor EØS. Dette er regulert i kapittel 5 i verdipapirfondloven. Bestemmelsene gjelder for UCITS-fond og for nasjonale fond. Reglene om fusjon av UCITS-fond gjennomfører bestemmelser fra UCITS-direktivet. Fusjonsprosessen og

vilkårene for fusjon er i hovedsak like for både nasjonale og grenseoverskridende fusjoner.

Fusjon av verdipapirfond krever tillatelse. Søknad om grenseoverskridende fusjon av UCITS-fond behandles av det overdragende fondets tilsynsmyndigheter, jf. verdipapirfondloven § 5-2 første og syvende ledd. Fusjon forutsetter blant annet samtykke på andelseiermøte i så vel overdragende som overtakende fond, jf. § 5-5 første ledd. Andelseierne i overdragende og overtakende fond har rett til gebyrfri innløsning av sine andeler eller til å bytte sine andeler i fondet som skal fusjoneres, med andeler i et eventuelt annet fond med tilsvarende investeringsmandat som forvaltes av samme forvaltningsselskap, jf. § 5-5 annet ledd.

2.2 Gjeldende rett

Verdipapirfond som skattesubjekt

Norske verdipapirfond er egne skattesubjekter, og faller inn under skatteloven § 2-2 første ledd bokstav e, som omfatter «selskap eller sammenslutning som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler fra, når ansvaret for selskapets eller sammenslutningens forpliktelser er begrenset til selskapets eller sammenslutningens kapital».

Utenlandske fond kan formelt være organisert på en annen måte enn tradisjonelle norske fond, herunder som selskap eller trust. Så lenge deltakerne har et begrenset ansvar for fondets forpliktelser, vil de imidlertid falle inn under skatteloven § 2-2 første ledd bokstav e. Det følger av skatteloven § 10-1, jf. § 2-2 første ledd bokstav e, at inntektsbeskatningen av verdipapirfond i utgangspunktet følger reglene for inntektsbeskatning av aksjeselskap mv.

Verdipapirfond er omfattet av fritaksmetoden, jf. § 2-38 første ledd bokstav b. De er derfor på nærmere vilkår fritatt for skatteplikt på aksjeinntekter (utbytte og realisasjon av eierandeler). Tilsvarende har de ikke fradragsrett for tap på slike eierandeler.

I skatteloven § 10-20 er det gitt nærmere regler om beskatning av verdipapirfond og andelseiere. Blant annet følger det av skatteloven § 10-20 annet ledd at verdipapirfond er fritatt for skatteplikt på gevinst, og ikke har fradragsrett for tap, ved realisasjon av aksjer i selskap hjemmehørende i land utenfor EØS. Det innebærer at verdipapirfond er underlagt en gunstigere beskatning ved realisasjon av aksjer utenfor EØS-området enn det som følger av fritaksmetoden. Dette er begrunnet i konkurransehensyn. Særregelen i § 10-20 annet ledd må også ses i sammenheng med at verdipapirfond i mange tilfeller ikke vil kunne oppfylle fritaksmetodens krav til eier- eller stemmeandel for å oppnå skattefritak, på grunn av plasseringsbegrensninger i lovgivningen for verdipapirfond.

Etter skatteloven § 10-20 syvende ledd skal gevinst ved realisasjon av andel i verdipapirfond skattlegges tilsvarende som for aksjer mv. etter bestemmelsene i §§ 10-30 flg. For andelseiere i fond med andre verdipapirer enn aksjer, begrenses skattefritaket for gevinst etter fritaksmetoden forholdsmessig til den beregnede aksjeandelen i fondet. Tilsvarende gjelder for tap.

Skattefri fusjon av verdipapirfond

Aksjeselskap og allmennaksjeselskap mv. som er hjemmehørende i Norge, kan på nærmere vilkår fusjonere skattefritt etter bestemmelser i skatteloven §§ 11-1 flg. Etter § 11-2 tredje ledd kan selskap og sammenslutninger «som er skattemessig likestilt med aksjeselskap og allmennaksjeselskap etter bestemmelsene i § 10-1» fusjonere uten skattlegging. Det innebærer at reglene om skattefri fusjon i skatteloven §§ 11-1 flg. også omfatter fusjon av fond som er hjemmehørende i Norge. Fusjon av fond må skje «etter de samme prinsipper og vilkår som gjelder for aksjeselskap». Vilkåret må tolkes med det forbeholdet at fusjonen må skje etter reglene i relevant spesiallovgivning, som for verdipapirfond vil si verdipapirfondloven.

Med virkning fra inntektsåret 2011 ble det vedtatt bestemmelser i skatteloven § 11-11 om skattefri grenseoverskridende fusjon, fisjon og aksjebytte. Reglene omfatter blant annet fusjon mellom norsk aksjeselskap/allmennaksjeselskap og utenlandsk selskap med begrenset ansvar og fusjon mellom slike utenlandske selskap. I motsetning til skatteloven § 11-2, nevner ikke § 11-11 «likestilte» selskap og sammenslutninger.

Etter § 11-11 første ledd bokstav a (fusjon med norsk overdragende selskap) og § 11-11 sjette ledd (fusjon med norsk overtakende selskap) kan aksjeselskap og allmennaksjeselskap hjemmehørende i Norge fusjonere med selskap med begrenset ansvar hjemmehørende i annen EØS-stat uten skattlegging av selskapene og aksjonærene. Fusjonene må skje etter kapittel 13 i aksjeloven eller kapittel 13 i allmennaksjeloven.

Etter skatteloven § 11-11 femte ledd kan selskap med begrenset ansvar som er skattemessig hjemmehørende i en eller flere andre stater, fusjonere uten at beskatning utløses for norske aksjonærer eller filialer mv. I tilknytning til enkelte planlagte fusjoner av fond har det fra skattyters side vært argumentert for at denne bestemmelsen omfatter fusjon av verdipapirfond. Departementet har ikke uttrykkelig tatt stilling til spørsmålet, men har behandlet henvendelsene som søknader om skattefritak etter skatteloven § 11-22.

Det gjelder i hovedsak de samme vilkårene for skattefri grenseoverskridende fusjon som for skattefri fusjon av selskap mv. hjemmehørende i Norge. Med virkning fra 1. januar 2022 ble et tidligere vilkår om skattemessig kontinuitet i utlandet som gjaldt ved grenseoverskridende fusjon, fisjon og aksjebytte, fjernet.

Fordi skatteloven i dag ikke har regler om skattefri grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond, følger slike fusjoner skattelovens alminnelige regler. Det innebærer at fusjonene kan medføre skatteplikt i Norge for både fond og andelseiere. Skatteplikten

gjelder bare i den utstrekning transaksjonene ikke er omfattet av fritaksmetoden. For at grenseoverskridende fusjon av fond skal kunne gjennomføres uten umiddelbar beskatning (utenfor fritaksmetodens anvendelsesområde), må en søke Finansdepartementet om skattefritak etter skatteloven § 11-22.

I Prop. 149 L (2010-2011) lov om verdipapirfond (verdipapirfondloven) punkt 6.6.5.6 Skattemessige forhold, er det vist til at verdipapirfond og deres andelseiere etter gjeldende skatteregler er henvist til å søke om skattefritak på vilkår etter skatteloven § 11-22 for at slike transaksjoner skal kunne gjennomføres skattefritt. Det er videre uttalt at for fusjon av norsk fond med annet fond i EØS, vil det være hensiktsmessig med særskilt regulering. Videre er det uttalt at Finansdepartementet vil arbeide videre med sikte på å utrede de skattemessige konsekvensene av adgang til grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond innenfor EØS.

Søknader om skattefritak etter skatteloven § 11-22

De senere årene har departementet behandlet en del søknader om skattefritak etter skatteloven § 11-22 i forbindelse med grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond. I alle sakene har det, på bestemte vilkår, blitt innvilget skattefritak for andelseierne. I de siste sakene har det blitt stilt vilkår om at fusjonene skal følge prinsippene for skattefri fusjon i skatteloven kapittel 11 og reglene om fusjon i verdipapirfondloven kapittel 5. I tillegg er det stilt vilkår om skattemessig kontinuitet for andelseierne. Videre er det for andelseiere presisert at om skatteplikten til Norge opphører etter bestemmelsene i skatteloven § 2-1 tredje ledd eller § 2-2 første ledd, eller de blir ansett som bosatt/hjemmehørende i en annen stat etter skatteavtale, gjelder de generelle reglene om beskatning av gevinster ved utflytting, jf. skatteloven §§ 10-70 og 10-71.

Det har også vært saker der det har blitt søkt om skattefritak for både andelseiere og fond i forbindelse med en planlagt grenseoverskridende fusjon. Søknadene har blitt avslått for så vidt de gjelder skattefritak for fondene. Bakgrunnen for avslagene var at

det ved et samtykke til skattefritak på fondsnivå ville ha blitt stilt vilkår om utflyttingsskatt for fondet, og at skattefritak dermed ikke hadde noen hensikt.

2.3 Vurderinger og forslag

Søknader om skattefritak ved grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond har regelmessig blitt innvilget for andelseierne, på vilkår om skattemessig kontinuitet mv. Departementet anser det hensiktsmessig at den praksisen som er utviklet etter § 11-22, lovfestes.

Det er kun verdipapirfond som er UCITS-fond som kan fusjonere over landegrensene, jf. verdipapirfondloven og UCITS-direktivet. Forslaget om skattefrie grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond er dermed begrenset til å gjelde for UCITS-fond. Departementet foreslår at det for skattefrie fusjon der overdragende fond er etablert i Norge, jf. verdipapirfondloven § 4-1, stilles vilkår om at fusjonen må gjennomføres i samsvar med reglene i verdipapirfondloven kapittel fem. For skattefrie fusjoner der overtakende fond er etablert i Norge og fusjoner mellom fond som er etablert i utlandet, foreslår departementet at det stilles vilkår om at fusjonen skjer i henhold til nasjonal lovgivning som gjennomfører fusjonsbestemmelsene i UCITS-direktivet.

Det følger av tilknytningen til UCITS-regelverket, at fondenes verdipapirrettslige hjemland vil være et EØS-land. Et fond kan være skattemessig hjemmehørende i et annet land enn det verdipapirrettslige hjemlandet. Departementet foreslår at de variantene av skattefrie grenseoverskridende fusjon som gjelder for aksje- og allmennaksjeselskap i skatteloven § 11-11, også skal gjelde for verdipapirfond. Det innebærer at ved fusjoner der verdipapirfond som er skattemessig hjemmehørende i Norge er involvert, må det eller de andre verdipapirfondene være skattemessig hjemmehørende i et EØS-land, jf. § 11-11 første og sjette ledd. Er EØS-staten et lavskattland, gis bare skattefritak dersom verdipapirfondet er reelt etablert og driver

reell økonomisk aktivitet i den EØS-staten, jf. § 11-11 syvende ledd. Ved fusjon av verdipapirfond hjemmehørende i en eller flere andre stater, jf. femte ledd, er det tilstrekkelig at fondene er hjemmehørende i et normalskatteland, eller i et lavskatteland innenfor EØS, forutsatt at det er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet der.

Skattemessig omfatter grenseoverskridende fusjon av UCITS-fond, i likhet med grenseoverskridende fusjon av selskap med begrenset ansvar, tre typetilfeller:

- Fusjon der overdragende verdipapirfond er hjemmehørende i Norge
- Fusjon der både overdragende og overtakende verdipapirfond er hjemmehørende i utlandet og
- Fusjon der overtakende verdipapirfond er hjemmehørende i Norge

Etter skattelovens alminnelige regler kan alle de tre typetilfellene nevnt over medføre skatteplikt til Norge for norske andelseiere. Departementet foreslår derfor at reglene skal åpne for skattefritak for norske andelseiere.

Departementet har også vurdert om reglene bør åpne for skattefritak på fondsnivå. En fusjon der det overdragende fondet er hjemmehørende i Norge, vil medføre skatteplikt for fondet etter skattelovens alminnelige regler. Dersom eiendeler mv. tas ut av norsk beskatningsområde ved fusjonen, tilsier hensynet til at verdistigning opparbeidet innenfor norsk beskatningsområde bør skattlegges her, at bestemmelsen om utflyttingsskatt i skatteloven § 9-14 må få anvendelse i disse typetilfellene. Det vises til at skatteloven § 11-11 tredje ledd, som gjelder slik fusjon av selskap, presiserer at reglene om utflyttingsskatt kommer til anvendelse. Fusjoner der det overdragende fondet er hjemmehørende i utlandet, vil i utgangspunktet ikke medføre skatteplikt til Norge på fondsnivå. En slik fusjon vil likevel kunne medføre skatteplikt til Norge på fondsnivå dersom det overdragende fondet har begrenset skatteplikt til Norge, typisk gjennom en filial her. Departementet legger til grunn at UCITS-fond normalt ikke vil ha ansatte eller fysiske eiendeler som kan gi grunnlag for slik begrenset skatteplikt til Norge. Behovet for å lovfeste skattefri grenseoverskridende fusjon av UCITS-fond er

dermed betydelig mindre for fondene enn for andelseierne. Departementet vil imidlertid ikke utelukke at det i konkrete tilfeller kan være behov for skattefritak også på fondsnivå ved grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond. Å inkludere disse tilfellene i en lovfestet skattefritaksregel vil gjøre reglene på dette området mer forutsigbare for de skattepliktige og kunne redusere antallet søknader om skattefritak etter skatteloven § 11-22. Departementet foreslår derfor at regelen om skattefri grenseoverskridende fusjon av UCITS-fond også skal gjelde for fondene. Det foreslås at den nye lovbestemmelsen innrettes slik at det kommer klart frem at reglene om utflyttingsskatt også gjelder ved slike fusjoner.

Departementet foreslår at det for skattefri fusjon der overdragende fond er etablert i Norge, jf. verdipapirfondloven § 4-1, stilles vilkår om at fusjonen må gjennomføres i samsvar med reglene i verdipapirfondloven kapittel fem. For skattefrie fusjoner der overtakende fond er etablert i Norge og fusjoner mellom fond som er etablert i utlandet, foreslår departementet at det stilles vilkår om at fusjonen skjer i henhold til nasjonal lovgivning som gjennomfører fusjonsbestemmelsene i UCITS-direktivet.

Departementet foreslår videre at bestemmelsen i skatteloven § 11-6 om skatteplikt for annet vederlag enn aksjer i selskap som deltar i fusjonen, skal gjelde tilsvarende for skattefri grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond. Andelseiers adgang til å motta fusjonsvederlag i annen form enn andeler i overtakende fond er for øvrig vesentlig begrenset i verdipapirfondloven § 5-1 annet ledd, som fastsetter at kontant vederlag maksimalt kan utgjøre 10 pst. av andelsverdien.

I likhet med det som gjelder ved fusjoner av fond som er skattemessig hjemmehørende i Norge, jf. skatteloven § 11-2, foreslår departementet at det stilles vilkår om skattemessig kontinuitet. Dette sikrer at skattefritaket ikke er endelig, men at beskatning utsettes til en senere skatteutløsende begivenhet. Det foreslås derfor at vilkåret om skattemessig kontinuitet i skatteloven § 11-7 skal gjelde tilsvarende for skattefri grenseoverskridende fusjon av fond. Dersom eiendeler mv. tas ut av norsk

beskatningsområde ved fusjonen, gjelder reglene om utflyttingsskatt i skatteloven § 9-14. Dette er tilsvarende løsning som ved grenseoverskridende fusjon av selskap. I likhet med det som gjelder for skattefri grenseoverskridende fusjon av selskap etter § 11-11, skal utflytningsbeskatning ikke anses som brudd på vilkåret om skattemessig kontinuitet.

Departementet foreslår at skattefri grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond reguleres i et eget ledd i skatteloven § 11-11. Det vises til forslag til nytt åttende ledd.

3 OMORGANISERING AV SPAREBANKER

3.1 Om sparebanker og sparebankstiftelser

Sparebanker er regulert i lov 4. oktober 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven). Sparebanker kjennetegnes ved at de er helt eller delvis selveiende. Det følger av finansforetaksloven § 10-1 annet ledd at sparebanker kan ha to egenkapitalklasser: grunnfondskapital og eierandelskapital. Grunnfondskapitalen omfatter innbetalt kapital som ikke er eierandelskapital (grunnfondet), senere tilført avkastning eller overskudd, og annen kapital tilordnet grunnfondskapitalen, herunder gavefond og kompensasjonsfond, jf. finansforetaksloven § 10-2 første ledd.

Eierandelskapitalen omfatter innbetalt kapital som etter vedtektene er knyttet til egenkapitalbevis som gir eierbeføyelser i foretaket, senere tilført avkastning eller overskudd, samt utjevningsfond og overkursfond, jf. finansforetaksloven § 10-2 annet ledd.

Sparebanker som ikke har utstedt egenkapitalbevis, er fullt ut selveiende. I slike sparebanker skal overskuddet tilføres grunnfondskapitalen med mindre annet er bestemt i vedtektene, jf. finansforetaksloven § 10-7 første ledd første punktum. I vedtektene kan det fastsettes at overskuddsmidler skal benyttes til utbytte på innskutt grunnfond, til gaver til allmennyttige formål eller et fond for slike gaver, til gave til en

stiftelse med allmennyttig formål, eller utdeles til forsikringstakere eller andre kunder, jf. finansforetaksloven § 10-7 første ledd annet punktum.

Muligheten for å utstede egenkapitalbevis åpner for at sparebanker kan hente inn ny egenkapital. Egenkapitalbevis kan utstedes ved nytegning eller ved konvertering av bokført grunnfondskapital til eierandelskapital, jf. finansforetaksloven § 10-9 annet ledd. Hvis sparebanker utsteder egenkapitalbevis ved å konvertere grunnfondskapital til eierandelskapital, skal egenkapitalbevis som ikke blir tegnet eller avhendet mot vederlag, overføres vederlagsfritt til en finansstiftelse, jf. finansforetaksloven § 10-9 tredje ledd. En finansstiftelse som opprettes av en sparebank kalles sparebankstiftelse, jf. finansforetaksloven § 12-24 første ledd.

Sammenslåing og deling av sparebanker er regulert i finansforetaksloven kapittel 12, og kan gjennomføres etter ulike modeller. Hvordan transaksjonen gjennomføres, avhenger blant annet av hvordan sparebankene er organisert. Sparebanker kan slås sammen eller deles slik at det opprettes en eller flere sparebankstiftelser i forbindelse med omorganiseringen, som blir eier/eiere av egenkapitalbevis i den sammenslåtte sparebanken.

3.2 Gjeldende rett

Sparebanker og sparebankstiftelser er skattepliktige foretak, jf. skatteloven § 2-2 første ledd. Aksjesparebanker er sparebanker som er organisert som aksjeselskap, og omfattes av skatteloven § 2-2 første ledd bokstav a. En sparebankstiftelse kan være å anse som en allmennyttig institusjon som er fritatt for formues- og inntektsskatt etter skatteloven § 2-32. Dette må vurderes konkret for det enkelte inntektsåret.

Sparebanker regnes som likestilt med aksjeselskap, jf. skatteloven § 10-1 første ledd. Eiere av egenkapitalbevis er likestilt med aksjonærer, og egenkapitalbevis er likestilt med aksjer, jf. skatteloven § 10-10. Det vil si at beskatningen av sparebanker og

egenkapitalbevisiere normalt følger reglene for beskatning av aksjeselskap og aksjonærer.

Sammenslåing og deling av sparebanker er i utgangspunktet omfattet av de generelle reglene om skattefrie fusjoner i skatteloven kapittel 11, jf. § 11-2 tredje ledd og § 11-4 tredje ledd. Slike omorganiseringer må skje etter samme prinsipper og vilkår som gjelder for fusjon og fisjon av aksjeselskap og allmennaksjeselskap. Det innebærer blant annet at det gjelder et krav om eierkontinuitet. Det vil si at det er et krav at egenkapitalbeviserne i den overdragende banken får egenkapitalbevis i den overtagende banken som vederlag, og at tilleggsvederlag ikke må overstige 20 pst. av det samlede vederlaget.

Ved sammenslåing eller deling der det i forbindelse med omorganiseringen utstedes egenkapitalbevis til en nyopprettet sparebankstiftelse, kan det reises spørsmål om forutsetningen om eierkontinuitet i skatteloven kapittel 11 er oppfylt. Det har derfor utviklet seg en praksis der det søkes om skattefritak etter skatteloven § 11-22 for slike transaksjoner. Departementet har innvilget skattefritak i disse sakene, blant annet på vilkår om at virksomheten overføres med skattemessig kontinuitet og at skattemessig inngangsverdi på egenkapitalbevisene som sparebankstiftelsen mottar, settes lik skattemessig verdi av virksomheten, justert for mottatt kontantvederlag. Det har også blitt stilt vilkår om at ved realisasjon av slike egenkapitalbevis, forfaller en forholdsmessig andel av den fritatte inntekten til beskatning, selv om sparebankstiftelsen er fritatt fra alminnelig skatteplikt etter skatteloven kapittel 2.

3.3 Vurderinger og forslag

Ved omorganisering der en sparebank får vederlag i form av egenkapitalbevis som overføres til en nyopprettet sparebankstiftelse, kan det reises spørsmål om forutsetningen om eierkontinuitet er oppfylt.

Organiseringen av sparebanker og deres kapitalforhold avviker på flere områder fra aksjeselskap og allmennaksjeselskap. Kravene til kontinuitet ved omorganiseringer må vurderes i lys av særtrekkene ved organiseringen av sparebanker. Egenkapitalen i sparebanker består i utgangspunktet av selveiende grunnfondskapital. I tillegg kan banken utstede egenkapitalbevis. Har banken utstedt egenkapitalbevis, vil egenkapitalen også bestå av eierandelskapital.

Finansforetaksloven åpner for at det kan opprettes en eller flere sparebankstiftelser i forbindelse med sammenslåing og deling av sparebanker. Etter finansforetaksloven § 12-25 skal sparebankstiftelsen videreføre sparebanktradisjonene og ha som formål et langsiktig og stabilt eierskap i sparebanken. Når overdragende sparebank oppretter en sparebankstiftelse i forbindelse med omorganiseringen, innebærer dette at det utstedes egenkapitalbevis som overføres til en selveiende stiftelse som langt på vei skal videreføre og ivareta den overdragende sparebankens tradisjoner og samfunnsoppgaver. Dette kan tale for at en slik omorganisering ikke bør anses å innebære brudd på eierkontinuiteten.

Departementet foreslår derfor å endre reglene for skattefrie omorganisering av sparebanker slik at det går klart frem at også sammenslåing og deling av sparebanker der overdragende sparebank oppretter sparebankstiftelse som mottar egenkapitalbevis i forbindelse med omorganiseringen, kan gjennomføres skattefritt. En forutsetning er at de utstedte egenkapitalbevisene overføres til en sparebankstiftelse i tråd med finansforetakslovens bestemmelser. Det vises til forslag til endring av skatteloven § 11-2 tredje ledd og § 11-4 tredje ledd.

Departementet foreslår at ved omorganisering som nevnt, skal inngangsverdien på egenkapitalbevisene som utstedes og overføres til sparebankstiftelsen, settes lik verdien av egenkapitalbevisene. Det vises til forslag til endring i skatteloven § 11-7 fjerde ledd.

4 SKATTEMESSIG BEHANDLING AV FUSJONS- OG FISJONSFORDRINGER

4.1 Gjeldende rett

Etter aksjeloven og allmennaksjeloven (heretter samlet omtalt som aksjelovene) § 13-2 annet ledd og § 14-2 tredje ledd kan vederlaget ved fusjoner og fisjoner av aksjeselskap og allmennaksjeselskap være aksjer i det overtakende selskapets morselskap. Slike fusjoner og fisjoner omtales gjerne trekantfusjoner eller -fisjoner.

Trekantfusjoner eller -fisjoner kan gjennomføres etter en fordringsmodell. Den innebærer at det overdragende selskapets eiendeler og gjeld overføres til det overtakende selskapet, samtidig som det etableres en fordring mellom det overtakende selskapet (debitor) og dette selskapets morselskap (kreditor). Fordringens pålydende tilsvarende den regnskapsmessige egenkapitalen som det overtakende selskapet (datterselskapet) tilføres ved fusjonen eller fisjonen, justert for utsatt skatteforpliktelse eller skattefordel tilknyttet fordringen. Fordringen benyttes som aksjeinnskudd ved kapitalforhøyelse i morselskapet. Kapitalforhøyelsen i morselskapet gir grunnlag for å utstede vederlagsaksjer til aksjonærene i det overdragende selskapet.

Trekantfusjoner og -fisjoner omfattes av reglene om skattefrie fusjoner og fisjoner, jf. skatteloven § 11-2 første ledd og § 11-4 første ledd.

Det følger av skatteloven § 11-7 annet ledd at den skattemessige verdien på fordringen som det overtakende selskapet utsteder til morselskapet, skal settes lik skattemessig verdi av egenkapitalen som overføres ved trekantfusjonen eller -fisjonen. Dette innebærer at fordringens skattemessige inngangsverdi fastsettes uavhengig av fordringens regnskapsmessige verdi (pålydende). En etterfølgende realisasjon av fordringen, herunder konvertering av fordringen til aksjekapital i datterselskapet, utløser skatteplikt for gevinst eller fradragsrett for tap for morselskapet. Motsvarende har datterselskapet fradragsrett for tap og skatteplikt for gevinst som følge av at

fordringen innfris til en annen verdi enn skattemessig verdi, jf. skatteloven § 11-7 tredje ledd.

Dersom fusjons- eller fisjonsfordringen realiseres mens selskapene tilhører samme skattekonsern, kan gevinst og tap mellom selskapene normalt utlignes ved hjelp av konsernbidrag, jf. skatteloven §§ 10-2 til 10-4. Dette er imidlertid ikke alltid mulig eller hensiktsmessig. Departementet mottar derfor årlig flere søknader etter skatteloven § 11-21 tredje ledd om skattefritak for gevinst som oppstår ved konvertering av en fusjons- eller fisjonsfordring til aksjekapital i datterselskapet. Departementet har i slike saker rutinemessig innvilget skattefritak. Skattefritakene er gitt på bestemte vilkår, avhengig av om konverteringen medfører gevinst i datterselskapet eller i morselskapet.

Ved skattepliktig gevinst i datterselskapet, er det gitt skattefritak på vilkår om at konverteringen samtidig medfører bortfall av tapsfradrag i morselskapet. Ved skattepliktig gevinst i morselskapet, har det på tilsvarende måte blitt stilt vilkår om at datterselskapet frasier seg fradragsrett for tapet. I tillegg har det blitt stilt vilkår om at senere realisasjon av morselskapets aksjer i datterselskapet skal utløse beskatning av den tidligere fritatte gevinsten. For å unngå dobbeltbeskatning, har det i vedtakene blitt fastsatt at datterselskapet kan oppskrive den skattemessige inngangsverdien på de eiendelene selskapet ble tilført ved trekantfusjonen eller -fisjonen, med det beløpet som morselskapet beskattes for. Endelig har det blitt stilt som vilkår at økning av skattemessig innbetalt aksjekapital, herunder overkurs som tilskrives de eksisterende aksjene i datterselskapet, maksimalt skal tilsvare skattemessig inngangsverdi på den realiserede fusjons- eller fisjonsfordringen.

4.2 Vurderinger og forslag

De særskilte reglene i skatteloven § 11-7 annet og tredje ledd om skattemessig behandling av fusjons- og fisjonsfordringer ble innført i 2011, og ble ansett som en lovfesting av gjeldende praksis. I forarbeidene er det lagt vekt på at den skattemessige

behandlingen av trekantfusjoner og -fusjoner skal tilsvare den skattemessige behandlingen av topartsfusjoner og -fusjoner. Det fremholdes blant annet at utgangspunktet ved trekantfusjoner og -fusjoner må være at det overtakende selskapet og dets morselskap samlet sett skal stå i samme skattemessige stilling som det overtakende selskapet ved topartstransaksjoner, jf. Prop. 78 L (2010-2011) punkt 7.5.2.

De sentrale vilkårene ved skattefrie fusjoner og fisjoner er reglene om skattemessig kontinuitet både for selskapene som er part i fusjonen eller fisjonen og for eierne. Skattemessig kontinuitet på eiernivå sikres ved at aksjonærene i det overdragende selskapet viderefører inngangsverdi og ervervstidspunkt (og ev. innbetalt kapital) på vederlagsaksjene i det overtakende selskapet. Ved trekantfusjoner og -fusjoner ivaretas skattemessig kontinuitet på eiernivå ved at skatteposisjonene videreføres på vederlagsaksjene i det overtakende selskapets morselskap. På selskapsnivå ivaretas skattemessig kontinuitet ved at det overtakende selskapet viderefører skattemessige verdier og ervervstidspunkter for eiendeler, rettigheter og forpliktelser som overføres fra det overdragende selskapet, jf. skatteloven § 11-7 første ledd. Overtakende selskap overtar også det overdragende selskapets øvrige skatteposisjoner. Dette gjelder både for topartsfusjoner og -fusjoner og trekantfusjoner og -fusjoner.

Det fremgår også av forarbeidene at regelen om fordringens skattemessige verdi og reglene om skatteplikt/fradragsrett ved realisasjon av fordringen, hovedsakelig var knyttet til de dagjeldende reglene om korreksjonsinntekt. Formålet med reglene om korreksjonsinntekt var å sikre at inntekt som lå til grunn for utbytteutdelinger, var skattlagt på selskapets hånd. Reglene gikk ut på at det skulle beregnes en korreksjonsinntekt hvis det ble delt ut midler som ikke var beskattet i selskapet. Korreksjonsinntekten ble beskattet på selskapets hånd som alminnelig inntekt.

I Prop. 78 L (2010-2011) punkt 7.5.2 uttales det blant annet:

«Ved trekantfusjoner/-fusjoner som gjennomføres etter fordringsmodellen, overføres det overdragende selskapets eiendeler og gjeld til det overtakende selskapet. Samtidig utstedes

det en fordring til morselskapet basert på den regnskapsmessige nettoverdien av det som overføres fra det overdragende til det overtakende selskapet. Etableringen av fordringen medfører at den regnskapsmessige egenkapitalen i det overtakende selskapet forblir uendret, idet de verdier som det overtakende selskapet har fått tilført ved fusjonen eller fisjonen, motsvares av den gjelden som etableres til morselskapet. Egenkapitaløkningen skjer i stedet i morselskapet.

Dersom den regnskapsmessige verdien av eiendelene som ble overført ved fusjonen eller fisjonen er høyere enn den skattemessige verdien, vil den ubeskattede kapitalen som overføres til det overtakende selskapet, reflekteres i morselskapets fordring på det overtakende datterselskapet.»

Det uttales videre:

«Som nevnt ovenfor har departementet lagt til grunn at skattemessig verdi på fordringen tilsvarer skattemessig verdi av den egenkapital som overføres ved trekantfusjonen eller -fisjonen. Dette sikrer at den ubeskattede kapitalen i datterselskapet som reflekteres i fordringen, ikke kan deles ut fra morselskapet uten at dette gir grunnlag for korreksjonsinntekt. Dette sikrer skattemessig kontinuitet og likebehandling med topartsfusjoner og -fisjoner.»

Reglene om korreksjonsinntekt ble opphevet fra og med inntektsåret 2012.

Departementet legger til grunn at den nåværende regelen i § 11-7 annet ledd ikke er nødvendig for å sikre skattemessig kontinuitet og likebehandling med topartsfusjoner/-fisjoner etter opphevelsen av reglene om korreksjonsinntekt.

Reglene om skattemessig behandling av fusjons- og fisjonsfordringer innebærer et kompliserende element ved trekantfusjoner og -fisjoner. Reglene medfører at det normalt oppstår gevinst eller tap hos morselskapet og motsvarende tap eller gevinst hos datterselskapet, hvis fordringen innfris eller konverteres. I mange tilfeller kan gevinst og tap utlignes ved hjelp av konsernbidrag mellom de involverte selskapene. I enkelte

tilfeller lar dette seg likevel ikke gjøre. Dette gjelder for eksempel hvis aksjerettslige utdelingsbegrensninger er til hinder for at konsernbidrag kan ytes, eller selskapene ikke lenger er i samme konsern ved utgangen av det inntektsåret fordringen realiseres.

Som redegjort for over, behandler departementet årlig flere søknader om skattefritak for gevinst som oppstår ved konvertering av en fusjons- eller fisjonsfordring til aksjekapital i datterselskapet. Bakgrunnen for at det normalt oppstår gevinster og tap ved innfrielse eller konvertering av fusjons- og fisjonsfordringer, er at skattemessig verdi på fordringen settes til den skattemessige egenkapitalen som overføres til det overtakende selskapet. Pålydende på fordringen vil være den regnskapsmessige egenkapitalen som overføres til overtakende selskap. Endres reglene slik at skattemessig verdi på fordringen anses å være fordringens pålydende, vil innløsning eller konvertering av fordringer normalt ikke utløse skattemessig tap eller gevinst for kreditor eller debitor. Det vil innebære en forenkling for skattyterne og skatteetaten, og det vil ikke lenger være behov for å søke departementet om skattefritak ved konvertering av fusjons- eller fisjonsfordringer.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å endre reglene slik at skattemessig verdi på fusjons- og fisjonsfordringer settes til fordringens pålydende. Det vises til forslag til endring i skatteloven § 11-7 annet ledd.

5 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Departementet foreslår i dette høringsnotatet å lovfeste regler om skattefrie grenseoverskridende fusjon av verdipapirfond og skattefrie sammenslåing og deling av sparebanker der det opprettes en eller flere sparebankstiftelser i forbindelse med omorganiseringen. Det foreslås også å endre reglene om inngangsverdi på fusjons- og fisjonsfordringer som oppstår i forbindelse med trekantfusjoner etter fordringsmodellen, slik at den skattemessige inngangsverdien settes lik fordringens

pålydende. Dette vil innebære at det normalt ikke oppstår gevinst eller tap ved konvertering av slike fordringer.

Etter departementets vurdering vil de foreslåtte endringene gi bedre forutsigbarhet og være arbeidsbesparende for næringslivet. Foretakene vil spare tid og slippe kostnader som i dag er knyttet til søknadsprosessen, noe som vil innebære en forenkling. En lovfesting av de nevnte typetilfellene vil også være arbeidsbesparende for departementet. Forslagene antas å ha ubetydelige provenyvirkninger.

6 IKRAFTTREDELSE MV.

Det foreslås at endringene får virkning fra og med inntektsåret 2024.

7 FORSLAG TIL LOVTEKST

Forslag til lov om endring i skatteloven

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 11-2 tredje ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Er overdragende selskap en sparebank, skal vederlag i form av egenkapitalbevis som utstedes eller overføres til en sparebankstiftelse opprettet av den overdragende sparebanken i forbindelse med sammenslåingen, likestilles med vederlag til eier av et overdragende selskap.

§ 11-4 tredje ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Er overdragende selskap en sparebank, skal vederlag i form av egenkapitalbevis som overføres til en sparebankstiftelse opprettet av den overdragende sparebanken i forbindelse med delingen, likestilles med vederlag til eier av et overdragende selskap.

§ 11-7 annet ledd skal lyde:

(2) Ved fusjon i konsern etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 13-2 annet ledd og fisjon i konsern etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-2 tredje ledd, der vederlaget er aksjer i overtakende selskaps morselskap, og der kapitalforhøyelsen i morselskapet gjennomføres ved at en fordring utstedt av overtakende selskap nyttes som aksjeinnskudd, skal skattemessig verdi på fordringen *settes lik fordringens pålydende.*

§ 11-7 fjerde ledd nytt annet punktum skal lyde:

Samlet inngangsverdi for vederlag i form av egenkapitalbevis som utstedes eller overføres til en sparebankstiftelse opprettet av den overdragende sparebanken i forbindelse med en sammenslåing eller deling av sparebanker, settes lik verdien av egenkapitalbevisene.

§ 11-11 nytt åttende ledd skal lyde:

(8) *Første, tredje, femte, sjette og syvende ledd gjelder tilsvarende ved fusjon av verdipapirfond. Skattefrihet etter dette ledd gjelder bare for fusjon som gjennomføres i samsvar med verdipapirfondloven kapittel fem eller annen lovgivning i en EØS-stat basert på direktiv 2009/65/EF. Bestemmelsene i §§ 11-6 og 11-7 gjelder tilsvarende.*

II

Endringene under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2024.